

Kateryna Farbar

De ukrainska kvinnorna som håller frontbyarna vid liv

Ur *Flamman* 24/2 2024 ¹

En kvinna sorterar donationerna vid Charkivs humanitära centrum. Foto: Kateryna Farbar.

Medan männen strider står kvinnorna kvar för att sköta både arbete och vård under ständiga bombhot.

Över ett år har gått sedan Ukraina tog tillbaka stora delar av sin östra region Charkiv.

Men även om återhämtningen har inletts, står i dag befolkningen inför nya utmaningar utöver den ryska beskjutningen: byar och städer som behöver återuppbyggas, nedstängd infrastruktur, arbetslöshet och en växande andel kvinnor i befolkningen.

– När vi pratade med kvinnor förstod vi att de är med sina barn dygnet runt: förskolorna och skolorna är stängda, samtidigt som många har förlorat sina jobb, säger Inna Avramenko, grundare av organisationen Grönland, som stödjer kvinnor i regionen.

– De är fast. De måste undervisa barnen, uppfostra dem, och städa deras hus. Det finns ingenstans att gå förutom lekplatsen.

Jag reste mellan nordöstra och sydvästra Charkivregionen för att träffa boende och politiker i småstäderna Dvoritsna, Sjevtjenkove och Savyntsi.

De samhällen som ligger längst bort från fronten, som Savyntsi, har återställt sin infrastruktur och börjar redan tänka på stadsutveckling och att attrahera investeringar. Men för samhällen närmast frontlinjen, som Dvoritsna, handlar livet fortfarande om att räkna förluster och offer, evakuering och att upprätthålla en minimal försörjning för de människor som är kvar i sina hem under beskjutning.

---

¹ <https://www.flamman.se/de-ukrainska-kvinnorna-som-haller-frontbyarna-vid-liv/>

Tillståndet för städerna och byarna i Charkiv varierar också beroende på om samhällen har varit under rysk ockupation, samt deras närhet till krigets frontlinjer.

Området som omger staden Kupiansk, ett viktigt strategiskt nav i östra delen av regionen, är ett av frontens farligaste områden.

Sjevtjenkoves kommunförvaltning, ledd av Serhiy Starikov, befriades från ockupationen den 10 september 2022. Frontlinjen ligger 50 kilometer bort, vilket gör att Sjevtjenkove ofta kommer under eld. Starikov säger att kommunens huvuduppgifter är att återställa bostäder och kritisk infrastruktur, bygga bombskydd för skolor, och dela ut humanitärt bistånd till invånarna.

Staden har skadats kraftigt av rysk beskjutning under året som har gått sedan den befriades av den ukrainska armén. Hittills är bara tre skolor av elva i samhället intakta.

Antalet jobb i regionen har minskat betydligt. Stora företag har lagts ned på grund av kriget, flyttat sitt kapital utomlands eller flyttat till säkrare regioner i Ukraina. Under åren sedan regionen befriades har många fördrivna personer och flyktingar återvänt till sina ofta förstörda hem. Med ett stort antal män mobiliserade är kvinnornas ökade synlighet i det offentliga livet och på arbetsplatser påtaglig.

Före kriget var befolkningen i Sjevtjenkove 12 500. I dag är antalet människor som tar emot bistånd i staden, inklusive fördrivna personer, 12 000, varav nästan 6 000 kvinnor, 4 000 män och 1 700 barn. Mer än 5 000 människor är äldre. Starikov säger att 250 män har kallats in från samhället.

Det är svårt att räkna männen eftersom många av dem inte ansöker om humanitärt bistånd i rädsla för att bli mobiliserade.

– Några män gömmer sig, säger Starikov.

För att undvika upprop undviker dessa män att ta jobb så att deras namn inte syns förs in i statliga register. Detta innebär att kvinnor och deras män ofta trängs hemma tillsammans. Vissa utsätts för våld i hemmet, medan många tar hand om barn som bara går distanskurser. Dessa extra bördor gör kvinnors liv svårare.

Ständig eldgivning där ute och huvudansvar för omsorgen sliter hårt på kvinnornas psyken. De letar efter sätt att tillbringa tid utanför hemmet, men i frontlinjen finns få sådana möjligheter.

Som tur är finns kostnadsfri psykologisk rådgivning eller grupplektioner som konst- eller röstterapi. I juni startades i Charkiv organisationen Grönland, som har hjälpt många kvinnor från området till psykologiskt och juridiskt stöd.

– När jag kommer hit kommer jag tillbaka till livet, säger 53-åriga Victoria som går i sångterapi på Grönland.

Hon kommer ursprungligen från Volnovacha, nära Mariupol, men flyttade till Charkiv från Krim för tre år sedan. Hon lider av stress på grund av kriget och ständig beskjutning, och sörjer fortfarande sina föräldrars död i det ryskockuperade Volnovacha i mars 2022.

Tatjana Honcharova, 46, som har arbetat på Sjevtjenkoves kulturhus i mer än 20 år, är medlem i Kupiansks distriktsråd. Hon är också en av de mest aktiva medlemmarna i det informella humanitära centrum som bildades spontant i staden när lastbilarna började anlända med hjälpeleveranser från både Ukrainas regering och internationella givare.

Honcharova säger att många av dem som söker hjälp inte har råd med mat. Invånarna i Sjevtjenkove har ofta ingen lön, bakar sitt eget bröd och har bara råd med mjölk. För allt

annat, som bindor, kläder, barnvagnar och mediciner, räknar de med centrumet som har tio fasta volontärer.

Kvinnliga volontärer lagar mat åt militären och samlar in material åt dem, som småväskor, surfplattor för att styra drönare och varma kläder. Andra frivilliga som reser till frontlinjen kan leverera dem till den ukrainska militären, som avancerar i riktning mot Kupiansk.

När jag pratar med volontären Tatjana Ptjelnik, 61, fylls det gamla kaféet – som dignar av kläder och lådor – med människor. Hon är lärare på ett hem för barn med funktionshinder, och bor med sin familj i ett område som ständigt beskjuts.

– När jag kommer hit bakar jag något till gossarna [soldaterna], och känner mig så lättad. Jag känner att jag har gjort nytta, säger hon.

Tatjana Ptjelnik bor med sin dotter och svärson och deras åttaåriga son. Sedan barnen evakuerades från barnhemmet där hon arbetar har hon varit ledig och får två tredjedelar av sin lön. Pengarna räcker knappt till. Men hennes ögon tåras inte av det, utan av den psykologiska stressen av att leva nära frontlinjen.

– Före kriget brukade vi åka till Charkiv på helgerna för en promenad, men nu är vi bundna till en plats, säger hon.

– Det är deprimerande. Du är rädd att det inte kommer att finnas något hem när du kommer tillbaka, och dessutom är det farligt i Charkiv.

En annan svårighet för Ptjelnik är elräkningarna, särskilt för gasuppvärmning, som slukar nästan hela hennes lilla lön.

Lydia Sjelyuh, 56, en annan volontär på det humanitära centrumet som också är säkerhetsvakt på skolans lokala elevhem, gråter så fort hon börjar prata om livet i byn, som ofta hamnar under eld.

– Barnen är rädda för att stanna hemma ensamma, säger hon.

Människor som Ptjelnik, Sjelyuh och Honcharova lever väldigt nära kriget och känner en plikt att hjälpa den ukrainska militären. De tror att deras handlingar påskyndar fredens dag.

Shelyugh's barnbarn, tioårige Daniil, såg sin far med nöd och näppe undkomma internering av ryska soldater under ockupationen av Sjevtjenkove.

Daniil älskar fotboll. En gång, efter att ha återvänt från västra Ukraina, där situationen är fredlig, blev han upprörd över tillståndet i sitt eget samhälle.

– När mitt barnbarn kom tillbaka sade han: ”Momo, där bor folk”, minns Sjelyuh och gråter.

– Han är en liten fotbollsspelare. Han säger att han vill träna där. Och här finns ingenting, allt är förstört.

Savyntsi befriades i april 2022 och led mindre skada än andra samhällen i regionen. Det är cirka 90 kilometer från frontlinjen och har sedan september förra året inte upplevt rysk beskjutning.

Oksana Suprun, chefen för Savyntsis militära administration, säger att hennes främsta prioritet är att återföra människor till samhället och att bostäder ska byggas upp igen. Det är särskilt svårt att få privata bostäder färdiga, tillägger hon.

Före kriget hade Savyntsi 10 200 invånare. I dag bor där närmare 7 000, och sedan september förra året har över 5 000 människor återvänt till sina hem. Majoriteten av befolkningen är äldre, eftersom yngre ortsbor i arbetsför ålder har slutat, säger Suprun, trots att det finns jobb.

Hon säger att hon letar efter nya sätt att utveckla samhället.

– Vi kommer nu att genomföra en markinventering för att förstå vår potential, och mitt mål är att göra investerare intresserade av våra mineraltillgångar, säger hon.

Valentina Mazurik, 67, från Savyntsi, chef för det lokala volontärförbundet Berehynia, har varit frivilligt engagerad sedan 2014. I dag finns fler än 80 äldre kvinnor i hennes förbund som väver kamouflagenät, lagar proviant, och samlar in förnödenheter åt militären.

För kvinnorna i både Savyntsi och Sjevtjenko är volontärbetet det enda sättet att hålla sig sysselsatt utanför hemmet, träffa folk och känna sig nyttig för sina samhällen.

Dvoritjna är under ständig beskjutning. Staden har till stor del evakuerats, men 3 500 av de ursprungliga 16 500 invånarna från förkrigstiden finns kvar, bara kilometer från aktiva strider.

Halyna Turbaba, 64, stadens borgmästare sedan 2020, styr myndigheten mestadels från Charkiv efter att hon skadats i en rysk raketattack mot Dvoritjnas administrativa byggnad.

Under den ryska ockupationen tillbringade Turbaba nästan tre månader på Kupiansks distriktpolisstation för att ha vägrat att samarbeta med inkräktarna.

Turbaba är en kortväxt kvinna med lätt kroppsbyggnad, som inte längre kan gå snabbt. Hon har förlorat sitt hem och flera vänner och släktingar, men är beslutsam att fortsätta på sin post. Medan andra samhällen redan har återställt infrastrukturen, inte sällan med internationell finansiering, har de också börjat återhämta sig. Turbabas främsta oro är att hennes samhälle lämnas på efterkälken.

– Vi vill fortsätta finnas på kartan så att vi inte glöms bort, säger hon.

Artikeln publicerades ursprungligen i *Open Democracy* den 20 december 2023.

Lästips

Isobel Koshiw: [”Vad är detta för slags liv?” – Att fly från Ukrainas ockuperade områden](#)